

EUROPEISKA UNIONEN
Europeiska integrationsfonden

2008-10-10

Diarienummer
2007-00118

Flerårigt program

MEDLEMSSTAT
FOND
ANSVARIG MYNDIGHET
PERIOD SOM OMFATTAS

Sverige
Europeiska Integrationsfonden
Svenska ESF-rådet
2007 – 2013

Endast den svenska texten gäller.

Innehåll

Flerårigt program Europeiska Integrationsfonden	3
1. Situationen i Sverige	3
1.1 Nationell situation och hur invandringen påverkar denna	3
1.2 Åtgärder vidtagna av medlemsstaten	8
1.3 Resurser allokerade nationellt för integrationspolitiken	10
2. Analys av behov av insatser i Sverige	11
2.1 Behov av insatser i förhållande till nuläge	11
2.2 Operativa mål för att möta aktuella behov	14
3 Strategi för att uppnå målen	17
3.1 Prioritering 1	18
3.2 Prioritering 2	25
3.3. Prioritering 3	26
3.4 Prioritering 4	26
4. Samverkan med andra instrument	28
4.1 Prioritering 1	28
4.2 Prioritering 2	30
4.3 Prioritering 3	30
4.4 Prioritering 4	30
5 Ramverk för genomförande av strategin/ programmet	30
5.1 Annonsering av programmet	30
5.2 Partnerskap	31
6. Indikativ finansieringsplan	33

Flerårigt program Europeiska Integrationsfonden

Det svenska flerårsprogrammet för Europeiska Integrationsfonden (Integrationsfonden) har som centralt mål att bidra till att Europeiska unionens elva grundprinciper för integration introduceras, vidareutvecklas och tillämpas i Sverige.

Grundprinciperna gäller integrationspolitiken i allmänhet men har specifikt fokus på migrations-, kultur-, utbildnings-, arbetsmarknads- och socialpolitik.

Regeringen har aviserat att en sammanhållen strategi för integrationspolitiken ska presenteras för återstående del av mandatperioden (t.o.m. 2010) i samband med vårbudgeten 2008. En referensgrupp med representanter för respektive politikområde och fackdepartement har inför framtagningen av detta program haft möjlighet att redovisa hitillsvarande och framtida strategier och politik nationellt och i förhållande till EU:s elva grundprinciper för integration och Europeiska Integrationsfondens inriktning. Ett antal myndigheter och organisationer har också haft möjlighet att framföra synpunkter och förslag i arbetet med att ta fram flerårsprogrammet.

1. Situationen i Sverige

1.1 Nationell situation och hur invandringen påverkar denna

Sverige har, jämfört med många andra medlemsstater, en förhållandevis lång historia med invandring av både arbetskraft och flyktingar vilket lett till en lång och omfattande erfarenhet av statlig och kommunal invandrar- och integrationspolitik.

Integrationsfonden har främst nyanlända tredjelandsmedborgare som målgrupp. Asylsökande, flyktingar och personer som tidigare haft utländskt medborgarskap men erhållit ett svenskt är inte målgrupp för Integrationsfonden.

Jämfört med andra medlemsstater har Sverige en förhållandevis hög andel flyktinginvandrare, mycket få arbetskraftsinvandrare och relativt många s.k. anhöriginvandrare (invandrare som är nära släkt med personer som redan har tillstånd att leva i Sverige). De svenska regelverken för erhållande av svenskt medborgarskap och för anhöriginvandring är jämförelsevis generösa.

En vanlig ordning i den svenska integrationspolitiken är att de flesta (sär-)åtgärder och program från kommun, landsting eller stat riktar sig till både flyktingar och

skyddsbehövande och till andra nyanlända. Så har t.ex. alla nyanlända möjlighet och rätt att läsa svenska utan avgift. I några kommuner omfattas också alla nyanlända av kommunernas introduktionsprogram trots att kommunerna inte får den statliga ersättningen för de deltagare som inte är flyktingar eller skyddsbehövande.

Sverige har också, jämfört med flera andra medlemsstater, en hög asylinvandring. Andelen asylsökande som får uppehållstillstånd har varierat kraftigt genom åren. År 2007 och 2008 räknar man med en mycket hög inströmning av asylsökande, främst från Irak och Somalia. Merparten av dessa får bifall på asylansökan. Detta innebär att man för de närmaste åren också kan räkna med en ökad invandring av anhöriga.

Regeringen har i 2007 års budgetproposition aviserat, att invandringen av arbetskraft ska underlättas. I nuläget är det svårt att bedöma omfattningen av en framtida arbetskraftsinvandring, men denna för Sveriges delvis nya invandringskategori kommer att påverka situationen på arbetsmarknaden, i kommunerna och i samhället i stort och även få återverkningar på integrationspolitiken.

I målgruppen för Integrationsfonden ingår följande kategorier av invandrare och tredjelandsmedborgare:

- Anhöriginvandrare (dock inte anhöriga till flyktingar eller skyddsbehövande inom den s.k. två-årsramen),
- Personer som fått uppehållstillstånd av s.k. humanitära skäl (och anhöriga till dessa),
- Arbetskraftsinvandrare (dock inte säsongarbetare).

Kön och ursprungsland

Vid programmets utarbetande har det inte funnits tillgång till någon könsuppdelad statistik om förhållandena för Integrationsfondens målgrupper. Det finns ett stort antal studier uppdelad på kvinnor och män och i inrikes och utrikes födda som redovisar förhållanden om sjuklighet, ohälsa, begränsad egenmakt och sysselsättning i Sverige. Det finns ingen anledning anta att de generella uppgifterna skiljer sig markant mellan de undersökta grupperna och Integrationsfondens målgrupper. Dock kan skillnader finnas på grund av ursprungsland och andra förhållanden.

Sjuklighet och ohälsa

Allmänt kan sägas att i den svenska befolkningen finns det ett samband mellan utbildningsnivå och andelen sjukskrivna. Generellt är högutbildade, dvs. personer med eftergymnasial utbildning, sjukskrivna i lägre grad än de med gymnasial

utbildning, medan personer med förgymnasial utbildning har den högsta andelen sjukskrivna. Allra lägst sjuktal har högutbildade inrikes födda män. I alla grupper har kvinnor högre sjuktal än män och oftast är det de utrikes födda kvinnorna som ligger högst. Att utrikes födda kvinnor som helhet har högst sjuktal bland de lågutbildade beror på att de har höga sjuktal i de övre åldrarna.

Inom alla branscher har inrikes födda män lägst ohälsotal. Oavsett bransch är ohälsotalen högst bland kvinnor, och då främst bland utrikes födda kvinnor. Skillnaden är allra högst inom branschen tillverkning och återvinning, som tillhör industrisektorn.

Det är inte ett orimligt antagande att liknande skillnader mellan kvinnor och män finns i Integrationsfondens målgrupper.

Begränsad egenmakt

Drygt 40 procent av de boende i en studie anger att de själva inte kunde författa en skrivelse och överklaga ett beslut av en myndighet. Det är vanligare att kvinnor och utrikes födda anger detta. Uppenbart är att bristande språkkunskaper i svenska och kort vistelsetid kan göra det svårare för utrikes födda att författa en skrivelse och överklaga ett beslut. Att kvinnor anger att de saknar förmågan att skriva och överklaga i större utsträckning än män kan det finnas andra förklaringar till. Det kan vara frågan om könsroller som medför att kvinnans roll i den offentliga sfären är mer begränsad. Den aktuella undersökningen visar att kvinnors begränsade egenmakt gäller oavsett om de är inrikes födda eller utrikes födda.

Arbetsmarknaden

Under åren sedan 1970-talet visar statistiken att utrikes födda har lägre sysselsättningsgrad än de som är födda i Sverige. Dessa skillnader kan inte förklaras av individuella egenskaper som de utrikes föddas kön, ålder och civilstånd. Det är tvärtom så att utbildning, ålder och civilstånd inte ökar chanserna på arbetsmarknaden lika mycket för utrikes födda som för inrikes födda. Efter 1995 förefaller skillnaderna i sysselsättning att följa konjunkturutvecklingen. En närmare granskning visar att denna starka konjunkturkänslighet endast gäller de utrikes födda som varit relativt kort tid i Sverige, dvs. upp till 10 år. Dessa fungerar som en slags buffert på arbetsmarknaden. Utrikesfödda med kort vistelsetid i Sverige missgynnas här på tre sätt. När personalstyrkan skärs ned drabbas i första hand de tillfälligt anställda, där det finns en stark överrepresentation av utrikes födda. För dem som har fasta jobb missgynnar arbetsmarknadslagarna dem med kortaste anställningstiden,

vilket i stor utsträckning gäller utrikes födda. Slutligen riskerar utrikes födda att förlora sina jobb i högre utsträckning än inrikes födda även om anställningstiden är lika.

När man jämför kvinnor och män framträder den välbekanta bilden att kvinnor har lägre sysselsättning än män. Detta gäller särskilt utrikes födda kvinnor som varit i Sverige kortare tid än 10 år.

För Integrationsfondens aktuella målgrupper och samhällsområden

Vid sidan av att Sverige under de senaste decennierna tagit emot förhållandevis många flyktingar, är också invandringen av s.k. tredjelandsmedborgare betydande. Detta återspeglas i det stora antalet tredjelandsmedborgare i bl.a. olika utbildningssystem och andra samhällsinstitutioner/områden.

Invandringen av tredjelandsmedborgare 2007 uppgick till totalt 25 258 personer varav 14 675 kvinnor och 10 583 män. Antalet i Sverige bosatta personer med utländskt medborgarskap (exklusive EU-medborgare) uppgick år 2007 till totalt 287 781 varav 172 709 kvinnor och 115 082 män.

Nedan redovisas några exempel på antalet tredjelandsmedborgare (ungefärliga uppgifter i de fall kategorin saknas i tillgänglig statistik) inom ett antal samhällsområden/-institutioner som är relevanta för insatser från Europeiska Integrationsfonden.

Svenska för invandrare (sfi)

Samtliga nyanlända invandrare har rätt till undervisning i svenska, sfi. Läsåret 2005/06 hade 251 av 290 kommuner studerande i sfi. Av samtliga studerande var 23 procent flyktingar, 2 procent tillståndssökande och 75 procent övriga invandrare dvs. oftast personer tillhörande målgruppen för Integrationsfonden)¹. Av de totalt 52 500

---

¹ Med flykting avses en person som efter att ha beviljats uppehållstillstånd mottagits i kommunen och om kommunen har rätt att erhålla ersättning för enligt statsbidragsbestämmelserna för mottagande av flyktingar i kommunen. Med tillståndssökande avses utländsk medborgare som sökt uppehållstillstånd för bosättning i Sverige och som ännu inte erhållit beslut. Med övriga invandrare avses studerande i sfi som inte är flyktingar eller tillståndssökande.

som läsåret 2005/06 deltog i sfi var drygt 25 400 nybörjare i sfi, vilket är det högsta antalet på över 10 år. Det fanns 135 språk representerade varav 109 språk talades av färre än tio studerande.

Bland de studerande var arabiska det vanligaste modersmålet följt av thailändska och spanska. De närmast vanligaste språken var somaliska och kurdiska/nordkurdiska. Antalet utbildningsår i hemlandet varierade stort mellan studerande med olika modersmål. 61 procent av studerande i sfi hade minst en tioårig utbildning sedan tidigare medan 23 procent hade en utbildning som var sex år eller kortare. Könsfördelningen när det gäller sfi-studerande är sedan fem år oförändrad: 60 procent kvinnor och 40 procent män. Här finns dock skillnader mellan olika språkgrupper.

Ungdomsskolan

Av totalt 319 000 elever i svensk gymnasieskola 2007 hade 58 000 utländsk bakgrund, därav 27 000 kvinnor och 29 000 män. Av eleverna i grundskolan, 962 000, var 148 000 berättigade till modersmålsundervisning (i det egna språket) och 66 600 deltog i undervisning i svenska som andraspråk (uppgift om antalet tredjelandsmedborgare saknas).

På gymnasieskolans individuella program – ett vanligt förekommande programval när det gäller introduktion av nyanlända invandrarungdomar – hade 37 procent av eleverna utländsk bakgrund (mot 15 procent för samtliga nationella program).

Religioner, trossamfund

Religionstillhörighet registreras ej i Sverige. Uppskattningar om tredjelandsmedborgares religionstillhörighet har dock gjorts. När det gäller islam, som är den största religionen utanför den luteranska kyrkan i Sverige, har bl.a. teologiska institutionen vid Uppsala universitet uppskattat antalet s.k. "etniska muslimer" i Sverige till drygt 300 000 (personer som invandrat eller flytt från muslimska länder). Hur många av dessa som idag betraktar sig som muslimer är dock oklart.

Enligt statistik från Sveriges Muslimska Råd, finns omkring 370 000 muslimer i Sverige. Av dessa är omkring 130 000 personer anslutna till något muslimskt samfund, varav 110 000 till någon av de 130 församlingar som är knutna till rådet. Det förs offentlig statistik på antalet personer som är medlemmar i, eller betjänas av, olika trossamfund i Sverige. Enligt statistik från "Nämnden för statligt stöd till

trossamfund” fanns det 1997 t ex cirka 100 000 aktiva i islamiska församlingar, drygt 38 000 i syriska ortodoxa kyrkan och 25 600 i serbiska ortodoxa kyrkan.

Tredjelandsmedborgare i arbetslivet

Vad gäller arbetsmarknad och arbetsliv finns statistik över utrikes födda, däremot saknas ofta mera specifika uppgifter om medborgarskap. Några arbetsplatsområden är av särskilt intresse, bl.a. hälso- och sjukvård, äldreomsorg och skola. På dessa arbetsplatser sker möten och kommunikation mellan invandrare och majoritetsbefolkning, möten som kan vara av särskilt stor vikt ur ett integrationsperspektiv. Inom hela sjukvården är t.ex. 11 procent av de anställda utrikes födda, inom äldreomsorgen är motsvarande andel 15 procent. Också andelen vårdtagare med utländsk bakgrund är relevant; hur ser kommunikation och bemötande ut mellan (etniskt) svensk vårdpersonal och personer med annan etnisk och kulturell bakgrund?

Tredjelandsmedborgare i kriminalvården

Andelen tredjelandsmedborgare i kriminalvården är förhållandevis högt. Andelen nyintagna i svenska fängelser med utländskt medborgarskap har de senaste åren varit mellan 25 och 28 procent. Av dessa hade en fjärdedel en utvisningsdom, och man räknar med att merparten av dessa inte var bosatta i Sverige. Det finns alltså en stark överrepresentation av utländska medborgare inom kriminalvården.

1.2 Åtgärder vidtagna av medlemsstaten

Den nuvarande statliga integrationspolitiken grundar sig på ett riksdagsbeslut från 1997.

De övergripande målen för den svenska integrationspolitiken är:

- Lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter för alla oavsett etnisk och kulturell bakgrund.
- En samhällsgemenskap med samhällets mångfald som grund.
- En samhällsutveckling som kännetecknas av ömsesidig respekt för olikheter inom de gränser som följer av samhällets grundläggande demokratiska värderingar och som alla oavsett bakgrund ska vara delaktiga i och medansvariga för.

Integrationspolitiken ska riva hinder och öppna möjligheter för alla. Den ska frigöra människors inneboende kraft och bryta det utanförskap som finns i Sverige. Frånsett den första tiden i landet ska det inte finnas någon särpolitik för invandrare. Den

viktigaste insatsen för integration är att skapa bättre möjligheter för försörjning och egenmakt genom att driva en politik som underlättar arbete och företagande.²

En central princip i integrationspolitiken är att säråtgärder för invandrare enbart ska gälla nyanlända invandrare. I övrigt ska inom respektive politikområde säkerställas att alla invånare ges samma rättigheter och skyldigheter och inte diskrimineras på grund av etniskt ursprung.

Svensk integrationspolitik har det senaste decenniet varit föremål för ett stort antal utredningar, kritiska granskningar, forskningsstudier och för en livlig politisk debatt.³ Liksom det tidigare, under de tre sista decennierna av 1900-talet, fanns en politisk enighet om hur invandrar och integrationspolitiken skulle bedrivas, finns nu en annan form av politisk enighet om att den hittills förda integrationspolitiken inte varit framgångsrik och inte heller uppnått de av riksdagen uppsatta målen.

Även granskningar gjorda av internationella organisationer som t.ex. OECD har pekat på betydande problem vad gäller integration av tredjelandsmedborgare, inklusive flyktingar.⁴ Samtidigt har andra bedömare hävdade att Sveriges formella integrationspolitiska system – regelverk, lagar, introduktionsprogram, språkundervisning etc. – är av hög klass.⁵

Den s.k. incitamentsstrukturen – incitamenten för arbete istället för bidrag, för egen agens och egna initiativ istället för förlitande på myndigheter etc – framhålls i vissa undersökningar som ogynnsam för nyanländas integration.

En viktig, men ofta förbisedd aspekt av den svenska integrationspolitiken, handlar om synen på rättigheter och skyldigheter. I Sverige ges nyanlända och tredjelandsmedborgare praktiskt taget samma rättigheter som landets egna medborgare. Frågor om skyldigheter och krav på de nya innevånarna betonas i mindre grad, i synnerhet jämfört med situationen i övriga medlemsstater. Sverige har också i liten utsträckning påverkats av de erfarenheter och den debatt som förs i Europa om en gemensam värdegrund, om interkulturell dialog och medborgarkunskap.

---

² Regeringens hemsida <http://www.regeringen.se/sb/d/2279>

³ Se t ex Brekke & Borchgrevink: *Talking about integration. Discourses, alliances and theories about labour market integration in Sweden*. Oslo 2007

⁴ Se t ex *The Integration of Immigrants into the Labour Market in Sweden*, OECD 2007

⁵ *The Migrant Integration Policy Index*, Migration Policy Group. Bryssel, 2007

Uppföljningar och utvärderingar av den förda politiken har genomförts i varierande grad. I huvudsak har uppföljningarna gällt nyanlända flyktingar, medan man från myndigheternas och regeringens sida haft ett mindre fokus på den aktuella målgruppen, tredjelandsmedborgare. Ett intressant undantag är de longitudinella studierna över invandrades och tredjelandsmedborgares ekonomiska karriär och integration, genomförda av bl. a Jan Ekberg vid Växjö universitet. Studierna visar på stora skillnader i ekonomisk och arbetsmarknadsutveckling mellan olika invandrargrupper beroende på bl.a. ursprungsland, boendeort och vistelsetid. Även boendekarriärer och mönster har undersökts; studierna pekar på en ökande segregation och ett allt starkare utanförskap för vissa extremt marginaliserade grupper av tredjelandsmedborgare.

I regeringens budgetproposition 2008 finns redovisat situationen för personer med utländsk bakgrund på en rad samhällsområden, bl.a. andel anställda med utländsk bakgrund inom statsförvaltningen, boende och upplåtelseform samt andel trångbodda efter etnisk bakgrund och kön samt hälsosituation uttryckt i självskattat hälsotillstånd hos etniska svenskar respektive och personer med utländsk bakgrund.

1.3 Resurser allokerade nationellt för integrationspolitiken

För 2008 avsätts 5 945 miljoner kronor specifikt för integrationspolitiken vilket inkluderar:

- frågor om lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter för alla oavsett etnisk eller religiös bakgrund,
- invandrades etablering i det svenska samhället,
- svenskt medborgarskap,
- ersättning till kommunerna för flyktingmottagande,
- åtgärder för att motverka och förebygga diskriminering på grund av etnisk och religiös tillhörighet, kön, sexuell läggning och funktionshinder
- insatser mot främlingsfientlighet, rasism och homofobi,
- avvecklingsmyndigheten för Integrationsverket
- Ombudsmannen mot etnisk diskriminering,
- Jämställdhetsombudsmannen
- Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning
- Handikappombudsmannen, samt
- Nämnden mot diskriminering.

Budgeten fördelar sig enligt följande:

Verksamhet	miljoner kronor
Avvecklingsmyndigheten för Integrationsverket	12,0
Integrationsåtgärder	60,1
Kommunersättningar vid flyktningmottagande	5 743,1
Hemutrustningslån	14,5
Ombudsmannen mot etnisk diskriminering	41,9
Jämställdhetsombudsmannen	29,0
Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning	8,4
Handikappombudsmannen	12,1

2. Analys av behov av insatser i Sverige

2.1 Behov av insatser i förhållande till nuläge

Valet av prioriteringar för Integrationsfonden i Sverige är grundat på de utvecklingsområden inom integrationspolitiken där behoven av insatser i ett nationellt perspektiv är störst och där projekt inom Integrationsfonden bedöms ha optimal effekt – både med hänsyn till fondens begränsade resurser i Sverige och dess specifika europeiska karaktär. Områdena ska ses som kritiska i förhållande till de brister i svensk integrationspolitik (och andra berörda politikområden) som det senaste decenniet redovisats i utredningar och forskningsstudier (och även framkommit i genomförda EU-projekt/program). De är också valda med hänsyn till hur Sverige, genom de möjligheter som programmet ger till transnationella utbyten, kan få störst nytta av andra medlemsstaters erfarenheter.

De utvecklingsområden som redovisas här ska också tjäna som vägledning för projektansökare och ge uppslag till projektidéer. Enskilda projekt inom Integrationsfonden kan i normalfallet omfatta ett flertal av dessa områden; en kombination av insatser och perspektiv är oftast nödvändig. Så kan t.ex. på flera områden initialt behövas kunskapsinventeringar och -uppbyggnad som utgångspunkt för utvecklingsprojekt.

Okonventionella former för projektarbetet och angreppssätt och metoder hämtade utanför den traditionella samhällsreformatoriska repertoaren är ofta nödvändiga för att vidga engagemanget i utvecklingsarbetet från i huvudsak statliga och kommunala

aktörer. Målgruppens och frivilligorganisationers initiativ och medverkan i projektarbetet är därför prioriterat. Detta får å andra sidan inte innebära att den ömsesidighet som framhålls i den första av de elva grundprinciperna för integration av tredjelandsmedborgare åsidosätts: *”Integration är en dynamisk dubbelriktad process med ömsesidigt tillmötesgående mellan alla invandrare och invånare i medlemsstaterna... Den kräver deltagande inte bara av invandrarna och deras efterkommande utan av alla invånare.”*

Inom Europeiska Socialfonden i Sverige, Mål 3 och Equal har integrationsfrågorna haft hög prioritet. Även i utbildningsprogrammen (Leonardo da Vinci, Socrates, Comenius, Grundtvig) och Europeiska flyktingfonden har frågor kopplade till integrationspolitiken en viktig roll. Någon samlad bild av resultat och erfarenheter, än mindre slutsatser och rekommendationer på systemnivå, från dessa utvecklingsinsatser i Sverige finns inte.⁶ Däremot finns goda exempel från utvecklingsprojekt i dessa program som bör uppmärksammas och arbetas in i projekt inom Integrationsfonden.

Målgrupper

Insatser inom svensk integrationspolitik riktar sig i de flesta fall till både flyktingar, skyddsbehövande och andra invandrare. Det är därför ofta svårt att särskilja de för Integrationsfonden specifika målgrupperna vid genomförandet av projekt. Särskild vikt ska dock läggas vid att insatserna främst kommer dessa målgrupper tillgodo, samtidigt som utvecklingen och uppbyggandet av ett förbättrat integrationssystem främjas i stort.

Integrationsförhållandena kan se olika ut för kvinnor och män. I utlysningar om ansökningsmöjligheter och i urvalet av ansökningar som ska erhålla finansiering måste dessa förhållanden redovisas och beaktas.

Utvecklingsområden

Interkulturell och interreligiös dialog

Hittills har den svenska integrationspolitiken i mindre omfattning tagit hänsyn till religiösa och kulturella aspekter i mötet mellan invandrare och majoritetsbefolkning. Förmågan att kunna diskutera och hantera centrala värderingsmässiga, sociala,

---

⁶ Se t ex Sohlman, *Arbetsmarknadspolitiska åtgärder för integration – slutrapport*. Integrationsverket, Norrköping 2006 och Ramböll Management AB. *Slututvärdering av Växtkraft Mål 3*. Svenska ESF-rådet 2005

kulturella och existentiella frågor i religiösa termer saknas ofta i det sekulära samhället. Trossamfunden, både de nya och de gamla, kan här spela en viktig roll för att etablera fruktbara möten mellan majoritets- och minoritetsbefolkning, mellan olika trosinriktningar och mellan dessa och det sekulära samhället.

Samhällsinformation och medborgarkunskap – värdegrunder

Samhällsinformation till nyanlända har hittills erbjudits av kommuner, bl. a. i anslutning till svenskundervisning för invandrare. En översyn av detta område pågår. Medborgarkunskap betonar sådana kunskaper och färdigheter som behövs för att kunna leva på lika villkor i samhället, som aktiv och deltagande medborgare med eget ansvar och makt att forma sitt liv.

Familj – uppfostran – socialisering – alternativa arenor och nätverk

En betydande del av introduktionen i samhället sker i praktiken för nyanlända invandrare genom familj, släkt och genom etniska nätverk. I synnerhet de för Integrationsfonden aktuella målgrupperna – både unga och äldre – introduceras och socialiseras utanför det formella systemet, delvis i vad som kan kallas parallellsamhällen, präglade av patriarkala mönster och traditionella värderingar och kulturer. Dessa s.k. alternativa arenor och nätverk för socialisering och introduktion är relativt lite utforskade och deras förhållande till och effekter på de formella systemen okänd.

Informella integrations- och försörjningssystem – incitamentsstrukturer

Inte sällan finns i de s.k. parallellsamhällena väl utvecklade informella försörjnings- och integrationssystem. Incitamenten för att gå till formella och reguljära system kan ofta vara svaga. Området är lite undersökt, men har stor betydelse för värderingsmönster, social sammanhållning och, i sin förlängning, integrationspolitikens genomslag. I etniska nätverk, släktband och ekonomier finns å andra sidan en potential till självorganisering och egenmakt som bör tillvaratas.

Ungdomar med utländsk bakgrund

Invandrarungdomar i segregerade områden och skolor kan i vissa fall både skapa och hamna i subkulturer, ibland i en konfliktfylld position mellan traditionella kulturer och värderingsmönster och en västerländsk modernitet. Ett mått på ungdomars situation på arbetsmarknaden utgörs av andelen ungdomar 20–24 år som inte arbetar eller studerar. För ungdomar som är födda i Sverige är andelen 10 procent. Bland

ungdomar födda i länder i Asien, Afrika, Latinamerika och Europa utanför EU 15 är andelen som varken arbetar eller studerar upp till tre gånger högre. Den högsta andelen återfinns bland ungdomar från länder i Afrika. I absoluta tal rör det sig om nästan 50 000 ungdomar födda i Sverige och drygt 10 000 utrikes födda ungdomar. Mellan åren 2001 och 2004 ökade andelen unga män som varken arbetar eller studerar, i synnerhet vad gäller unga män från länder i Afrika. Trots att de varken arbetar eller studerar var mellan 30 och 50 procent av dessa ungdomar aldrig anmälda på en arbetsförmedling.⁷

Kriminalitet, klass, kultur och etnicitet

Extremt segregerade områden kan vara präglade av utanförskap, subkulturer och i vissa fall kriminalitet. Inte sällan har man i forskningsrapporter och utredningar hävdat att dessa problem i hög grad beror på s.k. strukturell diskriminering.⁸ Orsakerna är dock sannolikt mera komplexa och en mera mångfacetterad analys är nödvändig som utgångspunkt för framtida insatser inom berörda politikområden. Också här finns kopplingar till den ovan nämnda utvecklingen av parallellsamhällen och alternativa försörjningssystem.

Hälsa

Tidigare projekterfarenheter från bl a Equal och Europeiska flyktingfonden har visat på betydelsen av en god hälsa hos individen för en framgångsrik integration i arbetsliv och i samhälle. Nyanlända invandrare har ofta en bristfällig hälsa och det svenska sjukvårdssystemet har svårt att svara mot de komplexa behov av vård och hälsoinformation som finns. Hälsokommunikation, dvs. mötet och kommunikationen mellan patient och vårdgivare, är ett viktigt utvecklingsområde; förebyggande hälsovård ett annat.

2.2 Operativa mål för att möta aktuella behov

Regeringen kommer att under 2008 presentera *en sammanhållande strategi för integrationspolitiken* för kvarvarande del av dess mandatperiod (t.o.m. 2010). Strategin är i skrivande stund ännu inte presenterad. Integrationsstrategi kommer att handla om generella åtgärder mot utanförskap och om olika åtgärder som ytterligare understryker arbetslinjen samt åtgärder som stärker konkurrenskraften på arbetsmarknaden bl.a. för personer som är utrikes födda.

⁷ *Integrationspolitikens resultat*, Integrationsverkets rapportserie 2007:05.

⁸ Se text SOU 2006:79

Politiken under mandatperioden inriktas på åtgärder som kan bryta utanförskapet. Integrationspolitiken ska ses i ett sådant bredare sammanhang. Regeringen har i 2008 års budgetproposition redovisat följande mål och insatser:

Fortsatt kraftfullt arbete mot diskriminering

Ett fortsatt kraftfullt arbete för att motverka diskriminering ska ha högsta prioritet. I detta ingår att utforma en ny gemensam lag mot diskriminering, att bereda frågan om höjda ersättningsnivåer vid diskriminering och att genomföra en sammanslagning av nuvarande ombudsmän till en myndighet. Regeringens ambition är att återkomma till riksdagen med lagförslag som kan behandlas av riksdagen under våren 2008, samtidigt som etableringen av den nya ombudsmannamyndigheten förbereds. Vid sidan av detta arbete planeras också en utredning om diskrimineringstester som bevismedel.

Effektivare och snabbare etablering för nyanlända invandrare

Nyanlända vuxna ska så snart som möjligt lära sig svenska och komma ut på arbetsmarknaden under det första året i Sverige. Arbetslinjen ska gälla. Incitamentsstrukturen på alla nivåer – bl a för den enskilde att snabbt ta ett arbete och lära sig svenska, för arbetsgivarna att anställa och för att få en bättre spridning på boendemönster - ska stärkas. Introduktionsperioden ska vara så kort som möjligt och därefter ska inga särskilda åtgärder riktas till invandrare. Behov av eventuella stöd ska därefter ske inom ramen för den generella politiken.

Sfi-bonus - stimulans för den som lär sig svenska snabbt

Regeringen avser också att införa individuella stimulanser i flyktingmottagandet för att öka motivationen för de som deltar i sfi-undervisningen eller får en snabb arbetslivsetablering. Ett arbete pågår nu för att utveckla ett förslag med inriktning på en sfi-bonus till flyktingar, skyddsbehövande och anhöriga som inom viss tid efter uppehållstillstånd når en sfi-nivå som bedöms tillräcklig för att kunna få arbete.

Nationell strategi för nyanlända elevers utbildning

Regeringen arbetar vidare med insatser för att förbättra utbildningssituationen för nyanlända elever. Myndigheten för skolutveckling har under året redovisat förslag till en nationell strategi för utbildning av nyanlända barn och ungdomar. Som ett led i arbetet med strategin har Skolverket under 2007 redovisat förslag till mål och riktlinjer för utbildningen av nyanlända barn och ungdomar.

Översyn av mottagande av tredjelandsmedborgare - arbetslinjen ska stärkas ytterligare

En statlig utredning ser över ansvar, utformning och finansiering i tredjelandsmedborgare- och flyktingmottagandet och andra insatser som

sammantaget kan påskynda och öka möjligheterna till etablering på arbetsmarknaden. De ekonomiska konsekvenserna av nuvarande system och de kostnader som kommunerna har för flyktingmottagandet kommer att ses över. En väsentlig uppgift för utredningen är att se över hur arbetslinjen kan stärkas och hur Arbetsmarknadsverket tillsammans med andra arbetsförmedlande organisationer kan ha en mer framträdande roll i mottagandet av nyanlända. I uppdraget ingår också att ge förslag om att stärka de ekonomiska incitamenten för en snabb etablering på arbetsmarknaden. Uppdraget ska redovisas senast den 2 juni 2008.

Invandrarorganisationernas egna initiativ ska stärkas - nytt stöd införs för att stärka organisationers arbete mot rasism och annan intolerans
Inriktningen på stödet till invandrarnas riksorganisationer (organisationer bildade på etnisk grund) ändras. Den tidigare regeringen ställde krav på att invandrarnas riksorganisationer skulle bedriva verksamhet i enlighet med särskilt angivna integrationspolitiska mål, detta krav tas bort. Integration är en ömsesidig process där det är viktigt att alla organisationer bidrar utifrån den egna verksamheten. Regeringen stärker därför stödet till invandrarorganisationernas egna initiativ och verksamheter kring kultur, språk och identitet samt delaktighet i samhället. Samtidigt inrättar regeringen ett nytt stödssystem för organisationer som bedriver verksamheter som motverkar rasism och likartade former av intolerans.

Sammanlagt kan 30 miljoner kronor fördelas under 2008 till invandrarnas riksorganisationer och organisationer som motverkar främlingsfientlighet och likartade former av intolerans.

Kreditgaranti införs för att underlätta bostadsköp

Under 2008 införs statliga kreditgarantier till kreditinstitut som lånar ut pengar till enskilda som köper en bostad (s.k. förvärvsgarantier). Syftet med dessa garantier är att underlätta bostadsköp för förstagångsköpare. Förvärvsgarantin gäller räntebetalningar upp till 100 000 kronor under högst tio år.⁹

Insatser från Europeiska Integrationsfonden ska stödja genomförandet av dessa mål också för målgruppen tredjelandsmedborgare. De i regeringen ingående partierna har också i olika sammanhang aviserat nya mål och strategier för integrationspolitiken, vilka väntas sammanfattas i den sammanhållna strategin för integrationspolitik som ska presenteras i vårbudgeten maj 2008. (Budgeten finns inte tillgänglig vid skrivandet av flerårsprogrammet.) Flerårsprogrammet refererar till och föregriper dock i många stycken denna nya strategi, bl.a. genom att fokusera frågor om skola, religion, värdegrund och medborgarkunskap. Regeringens nya strategi och

⁹ Regeringens hemsida <http://www.regeringen.se/sb/d/2279/a/70943>

målsättningar, på olika politikområden, för att förbättra integrationen av tredjelandsmedborgare, kommer att mera ingående redovisas och inkorporeras i kommande årsprogram.

3 Strategi för att uppnå målen

Utvecklingen av ett gemensamt europeiskt ramverk för integration ingår i den process som inleddes genom toppmötet i Tammerfors 1999 (och bekräftades av medlemsstaterna under Europeiska rådets möte i Haag 2004), och inom vilken medlemsstaterna nu årligen rapporterar framsteg och aktiviteter på integrationsområdet till kommissionen. Genom reformfördraget kommer också den legala basen för en gemensam integrationspolitik att etableras.¹⁰ De ovan nämnda grundprinciperna är en viktig komponent i detta arbete; andra inslag är inrättandet av de nationella kontaktpunkterna för integration, publicerandet av ”Handboken om integration” och lanseringen av den Europeiska Integrationsfonden.

Valet av strategi för användande av Integrationsfonden utgår från att:

- fondens medel i Sverige är begränsade och bör förbehållas projekt inom ett antal avgränsade och hittills föga uppmärksammade utvecklingsområden
- ett förhållandevis stort antal utredningar, forskningsstudier och granskningar har genomförts det senaste decenniet av svensk integrationspolitik. Den hittillsvarande integrationspolitiken har inte nått de av riksdagen uppsatta målen.
- svensk integrationspolitik har i mindre omfattning tagit intryck av den utveckling som sker och den debatt som förs på området i övriga Europa. Det europeiska ramverket för integration är en central del i Integrationsfondens strategi för att hantera de problem som finns. De är också en utgångspunkt för en utveckling av framtida instrument för benchmarking mellan medlemsstater.

Prioriteringar, särskilda prioriteringar och aktiviteter

Särskilda prioriteringar

Sverige har ett väl utvecklat generellt system för introduktion och integration av tredjelandsmedborgare. Det finns dock brister i systemet när man ser på särskilda målgrupper bland nyanlända tredjelandsmedborgare och vissa delar i systemet släpar efter i utvecklingen. För att utnyttja de begränsade resurserna i Integrationsfonden i

¹⁰ Kapitel 2 i reformfördraget, artikel III-267.4 i den tidigare konstitutionen.

Sverige är det viktigt att medlen används till dessa bristområden. De möjligheter till särskilda prioriteringar som finns i EIF ansluter väl till bristområdena:

- Det svenska introduktions- och integrationssystemet har skapats uppifrån i en lång tradition av samhällsstyrning och social ingenjörskonst. Berörda målgrupper har endast undantagsvis haft möjlighet påverka systemet.
- Det har funnits begränsat utrymme för anpassning av systemet för särskilda målgrupper.
- Betoningen av s.k. strukturell diskriminering som den huvudsakliga förklaringen för utestängning av tredjelandsmedborgare (från arbetsmarknaden och samhället överhuvud) har begränsat en svensk diskussion om kulturella och religiösa aspekter på integrationsprocessen liksom om gemensamma värderingar, vilken är en central aktivitet för en interkulturell dialog.

3.1 Prioritering 1

Genomförande av åtgärder som syftar till att praktiskt tillämpa de gemensamma grundprinciperna för integrationspolitiken för invandrare i Europeiska unionen.

Särskilt prioriterade är projekt under prioritering ett som innehåller:

- Särskild prioritering 1: *Deltagande som ett sätt att främja integrationen av tredjelandsmedborgare i samhället. Åtgärder som innefattar deltagande av tredjelandsmedborgare i utformning och genomförande av integrationspolitik och integrationsåtgärder.*
- **Särskild prioritering 2:** *Åtgärder, däribland introduktionsprogram och introduktionsåtgärder, vars huvudsyfte är att tillgodose särskilda gruppers specifika behov. Exempel på sådana grupper är kvinnor, ungdomar och barn, gamla, människor som inte kan läsa och skriva och människor med funktionshinder*
- Särskild prioritering 4: *Åtgärder som syftar till att uppmuntra interaktion och utbyte, t.ex. utveckling av interkulturell dialog, särskilt för att kunna lösa potentiella konflikter som orsakas av skillnader i kulturella eller religiösa sedvanor, och för att på så sätt för säkerställa en bättre integration av tredjelandsmedborgare i medlemsstaternas samhälle, värderingar och levnadssätt*

Åtgärder under prioritet nummer 1 som fokuserar på deltagande eller uppmuntrar samverkan och interkulturellt utbyte eller riktar sig mot särskilda gruppers specifika behov kan medfinansieras enligt reglerna för särskilda prioriteringar.

A) Strategins mål och exempel på åtgärder

Strategin syftar till att få genomslag för och tillämpa de elva grundprinciperna i integrationsarbetet inom offentlig och frivilligsektor på lokal, regional och central nivå, i synnerhet på de områden som redovisats som utvecklingsområden.

Exempel på åtgärder:

Samverkan på olika nivåer

Ett exempel på en åtgärd på central nivå kan vara inrättande av en interdepartemental referensgrupp i regeringskansliet för att tillvarata och utveckla resultat från projekt finansierade av Integrationsfonden. På regional nivå kan motsvarande samverkan ske i referensgrupp och även i projekt där länsstyrelse, kommuner och frivilligorganisationer. På lokal nivå bör samverkan mellan offentlig sektor, näringsliv och frivilligorganisationer främjas med stöd från Integrationsfonden. Sådana åtgärder främjar särskilt genomförandet av de principerna 6, 7, 9 och 10 av de gemensamma grundprinciperna för integration.

Deltagande av tredjelandsmedborgare i olika aktiviteter och på olika nivåer säkras genom att personer i invandrarorganisationer som också är engagerade i projekt deltar. På så sätt genomförs den särskilda prioriteringen 1.

Samhällsinformation och medborgarkunskap

Strategin på detta område utgår från att frågor om medborgarkunskap i första hand handlar om ett värdegrundsperspektiv snarare än en passiv informationsöverföring. Projekt på detta område ska utveckla och implementera nya metoder. En utgångspunkt är ex. resultat från genomförda projekt inom Europeiska Socialfonden och Europeiska Flyktingfonden som därmed kan ges nationell spridning.

I anslutning till språkundervisning och introduktionsprogram för ungdomar och vuxna ska insatser inom samhällsinformation och medborgarkunskap prioriteras och utvecklingsområden beaktas. Utveckling och utprovning av anpassade kurser i medborgarkunskap i anslutning till sfi, samhällsinformation inom grund- och gymnasieskola och olika former av vuxenutbildning prioriteras.

Alla aktiviteter kommer att omfattas av den särskilda prioriteringen 2 genom riktade och anpassade åtgärder – både i samhällsinformationen och i medborgarskapsundervisningen – för särskilda grupper bland nyanlända

tredjelandsmedborgare. I de grupperna finns kvinnor, ensamföräldrar och personer med låg eller obefintlig utbildning.

Nyckelaktörer i dessa projekt kan vara kommuner, studieförbund och utbildningsanordnare.

Åtgärderna främjar särskilt genomförandet av de principerna 4, 5 och 6 av de gemensamma grundprinciperna för integration.

Nyanländas/tredjelandsmedborgares hälsa

Tredjelandsmedborgares hälsotillstånd har i tidigare EU-program uppmärksammats och även varit föremål för projektinsatser. En utgångspunkt ska därför vara att tillvarata och vidareutveckla tidigare gjorda erfarenheter, koncept och metoder för en bättre hälsa bland invandrare och nyanlända. Vissa utsatta grupper bland tredjelandsmedborgare ska särskilt uppmärksammas: äldre, förtidspensionärer, kvinnor, lågutbildade. Centrala frågeställningar är bemötande och kommunikation mellan vårdpersonal och (nyanlända) tredjelandsmedborgare, över- eller felkonsumtion av vård pga. bristande information eller kunskaper hos både vårdgivare och vårdtagare, bristande information om egenvård och friskvård samt klargörande av kulturella komponenter i hälso- och sjukvård.

Mot bakgrund av detta ska insatser för att förbättra tredjelandsmedborgares/nyanländas hälsa och deras möjlighet att använda hälso- och sjukvård prioriteras. Projekt på detta område bör ta tillvarata erfarenheter och produkter från tidigare EU-finansierade verksamheter.

Alla åtgärder kommer att tillämpa den särskilda prioriteringen 2 genom riktade och anpassade åtgärder inom hälsovården för särskilda grupper bland nyanlända tredjelandsmedborgare. I de grupperna finns kvinnor, ensamföräldrar och personer med låg eller obefintlig utbildning.

Nyckelaktörer i dessa projekt kan vara kommuner och landsting, privata och offentliga inrättningar för hälso- och sjukvård, äldreboenden.

Åtgärderna främjar särskilt genomförandet av de principerna 5 och 10 av de gemensamma grundprinciperna för integration.

Gemensam kunskapsutveckling och dialog

Alla människor bär på kunskaper både som individ och som samverkande individer i nätverk. För att utveckla gemensam kunskap måste arenor och mötesplatser för detta skapas. Där kan kunskap och förståelse utvecklas genom dialog med respekt för varandra och varandras kultur, etnicitet och eventuella utanförskap.

Erfarenhet och kunskap som utvecklas i Integrationsfonden ska sammanställas och valideras för gemensam kunskapsutveckling och för att möjliggöra bredare användning utöver projekten, s.k. mainstreaming. Integrationsfonden kan stöda sådana projekt.

Aktiviteter inom området är inledningsvis faktainsamling och kunskapsutveckling genom forsknings- och kunskapsöversikter (även ny forskning), dialogseminarier och fokusgrupper. I seminarierna och fokusgrupperna deltar nyanlända tredjelandsmedborgare, ”gamla” invandrare, representanter för invandrarorganisationer, frivilligorganisationer och trossamfund. Dessa gör därefter en precisering av nödvändiga utvecklingsinsatser utifrån vidareutveckling av befintliga metoder från tidigare EU-projekt som sedan sprids nationellt. Projekten ska genomsyras av en dialog mellan företrädare för majoritets- och minoritetsgrupper i samhället.

Alla åtgärderna kommer att tillämpa den särskilda prioriteringen 1. Aktivt deltagande för tredjelandsmedborgare (såväl nyanlända och de som invandrat tidigare och bor i Sverige och de som är engagerade i invandrarorganisationer) för att påverka utformning och genomförande av introduktionsprogram, politikutformning och projektarbete ska ingå.

Nyckelaktörer: Tredjelandsmedborgare, invandrarorganisationer, frivilligorganisationer, forskningsinstitutioner, kommuner.

Åtgärderna främjar särskilt genomförandet av de principerna 1 och 9 av de gemensamma grundprinciperna för integration.

Egenmakt och empowerment

En framgångsväg i tidigare EU-stödda projekt i olika program har varit att skapa förutsättningar för deltagare att se och förverkliga sina egna möjligheter. Sådana projekt har lett till sysselsättning i egna företag och i sociala företag. Sådana projekt som är system- och metodutvecklande bör kunna stödas av Integrationsfonden och

kunna inriktas mot t.ex. breddning av etniskt företagande och boendeområdes- och stadsdelsförnyelse.

Åtgärder som syftar till att utveckla och stärka handlingsförmågan hos deltagarna vad avser makten över sitt eget liv kommer att stödja den särskilda prioriteringen 1 och använda olika empowermentmetoder och empowermentstrategier. På så sätt skapas aktivt deltagande för tredjelandsmedborgarna.

Nyckelaktörer är tredjelandsmedborgare, invandrarorganisationer, frivilligorganisationer, kooperativa utvecklingsorgan och kommuner.

Åtgärderna främjar särskilt genomförandet av de principerna 1, 3 och 9 av de gemensamma grundprinciperna för integration.

Interkulturell och interreligiös dialog

Projekt på detta område ska i likhet med ovan utgå från frågeställningar i nationell integrationspolitik, exempelvis om religionens roll för minoritets- respektive majoritetssamhället, frågor om värderingar, livsval och levnadsmönster hos nyanlända invandrare från andra kulturer samt hur en större ömsesidig förståelse kan uppnås genom en interkulturell/interreligiös dialog. Mötesplatser för dialog och fora måste etableras av exempelvis frivillig- och målgruppsorganisationer och kommuner (inom ramen för svenskundervisning, grund- och gymnasieskola, vuxenutbildning, folkhögskolor etc.). Verksamheterna kan kopplas till regeringens initiativ om en dialog för en förstärkt gemensam värdegrund. Mötesplatserna kan exempelvis skapas inom ramen för trossamfund, invandrarorganisationer och studieförbund eller på arbetsplatser, vårdinrättningar, äldreboenden, fängelser eller i anslutning till fritids- och idrottsverksamhet.

Målgrupper är tredjelandsmedborgare och invandrare och majoritetsbefolkning, bl a skolelever, lärare, anställda, vårdtagare och personal etc.

Denna åtgärd inriktar sig särskilt på att införa principerna 1,2,7 och 8 av EU:s elva gemensamma principer för integration.

B) Mål och indikatorer

Målet är att utveckla och tillämpa grundprinciperna inom ramen för regeringens nationella strategi för integrationspolitik och som utgångspunkt för åtgärder,

program, policydokument och målformuleringar inom t ex kommunal verksamhet, kopplat till indikatorer för bedömning av målluppfyllelse. Exempel på indikatorer inom denna prioritering:

- Medborgarkunskap ska på prov införas som ämne i introduktionsutbildningen för nyanlända invandrare i tio kommuner.
- Tre målgruppsanpassade modeller/kurspaket för medborgarskap ska ha tagits fram.
- En metod för att mäta samhällsekonomiska vinster med bättre anpassad hälso- och sjukvård ska ha utvecklats.
- Fem aktiviteter där målgruppen involverats ska ha genomförts.
- En metod för interkulturell och interreligiös dialog ska ha utvecklats och prövats fem samhälleliga sektorer.

C) Särskilda prioriteringar

Följande särskilda prioriteringar är valda inom huvudprioritering 1:

Särskild prioritering 1

Deltagande som ett sätt att främja integrationen av tredjelandsmedborgare i samhället. Åtgärder som innefattar deltagande av tredjelandsmedborgare i utformning och genomförande av integrationspolitik och integrationsåtgärder.

Sverige har som tidigare nämnts, en omfattande integrationspolitik och ett integrationssystem som är offentligt finansierat och inom vilket kommunala och statliga myndigheter i huvudsak svarar för genomförandet. Genom att i högre grad involvera målgruppen och målgruppsorganisationer stimuleras egenorganisering och egenkraft och den s.k. omhändertagandementalitet som delvis präglat svensk social- och integrationspolitik kan brytas.

Insatser på detta område kan t ex innebära att ett antal frivilligorganisationer i en kommun (med kommunen som koordinator och medfinansiär) utvecklar projekt och verksamheter inom de valda huvudprioriteringarna. Insatser inom Integrationsfonden ska i detta sammanhang särskilt beakta de tidigare redovisade utvecklingsområdena.

Särskild prioritering 2: Särskilda målgrupper

Åtgärder, däribland introduktionsprogram och introduktionsåtgärder, vars huvudsyfte är att tillgodose särskilda grupperns specifika behov. Exempel på sådana grupper är kvinnor, ungdomar och barn, gamla, människor som inte kan läsa och skriva och människor med funktionshinder.

Omsorgsfullt genomförda studier bör göras för att utröna vilka behov som finns bland särskilda målgrupper. Det svenska integrationsssystemet för nyanlända tredjelandsmedborgare har inte i tillräcklig utsträckning anpassats till olika grupperns behov. Exempel på grupper är kvinnor, ungdomar och barn personer med låg utbildning.

Särskild prioritering 4: Interkulturell dialog

Åtgärder som syftar till att uppmuntra interaktion och utbyte, t ex utveckling av interkulturell dialog, särskilt för att kunna lösa potentiella konflikter som orsakas av skillnader i kulturella eller religiösa sedvanor, och för att på så sätt för säkerställa en bättre integration av tredjelandsmedborgare i medlemsstaternas samhälle, värderingar och levnadssätt.

Sveriges integrationspolitik har under det senaste decenniet haft en kunskapsbas och förklaringsmodell som i mindre omfattning tagit hänsyn till kulturella och religiösa faktorer som orsak till potentiella konflikter. Projekt inom Integrationsfonden ska därför understödja kunskapsuppbyggnad och verksamheter som tar fasta på att också i religiösa och kulturella termer analysera, bearbeta och motverka sådana konflikter såväl som minoritetsgrupperns marginalisering och utanförskap.¹¹

Projekt inom Integrationsfonden kan i hög grad också bidra till regeringens nya satsning på dialog och samverkan med ett brett spektrum av aktörer i samhället för att stärka respekten för demokratin och de mänskliga rättigheterna i syfte att skapa en förstärkt gemensam värdegrund i Sverige. Här finns också en koppling till princip 2, *Integration innebär respekt för Europeiska unionens grundläggande värderingar*, där andra medlemsstaters historia och traditioner kan ge viktiga bidrag till en svensk dialog.

¹¹ För en aktuell referens, se t ex The Economist, November 1, 2007
http://www.economist.com/specialreports/PrinterFriendly.cfm?story_id=10015255

3.2 Prioritering 2

Prioritet 2: Utveckling av indikatorer och utvärderingsmetoder för att bedöma framsteg, anpassa politik och åtgärder samt främja samordning av komparativt lärande

A) Strategins mål och exempel på åtgärder

Syftet är att utveckla kompletterande metoder och instrument till befintliga indikatorer på integrationsområdet. Insatser behöver samordnas och det krävs bearbetning av resultat från Integrationsfonden, men även från Socialfonden och Flyktingfonden. Detta arbete ligger sedan till grund för validering, utvärdering, spridning och påverkan. Analysen ger ett komparativt lärande och ger också möjlighet till bedömningar av samhällsekonomiska vinster av integrationsinsatserna, vilket ger ett underlag för vilka insatser bör tillämpas i reguljär verksamhet.

Exempel på aktiviteter:

- Etablering av lärande- och kunskapsplattformar för tillvaratagande och förädling av projektresultat och systempåverkan.
- Plattformarna ger också möjlighet till samordning av uppföljning, utvärdering, validering; utveckling av indikatorer och utvärderingsmetoder som bl.a. tar fasta på samhällsekonomiska aspekter.
- Utveckla modeller för socioekonomiska bokslut.

Möjliga aktörer kan vara: forskningsinstitutioner, kommuner och konsultföretag.

B) Mål och indikatorer

Sverige har sedan tidigare utvecklat ett system av indikatorer för uppföljning av situationen för personer med utländsk bakgrund, vilket inkluderar personer med utländskt medborgarskap/tredjelandsmedborgare, flyktingar och personer som erhållit svenskt medborgarskap.

Vad som saknats är utvärderingsmetoder som tar fasta på samhällsekonomiska effekter av t ex integrationsinsatser. Metoder för s.k. *cost-benefit* analyser och socioekonomiska bokslut av sådana insatser på olika samhällsområden bör därför utvecklas och användas. Samordnande mekanismer för uppföljning, validering, utvärdering, spridning och påverkan vad gäller projektresultat s.k. lärandeplattformar inom olika EU-program har funnits i mycket begränsad omfattning i Sverige.

Indikatorer:

- Att genom nya metoder och instrument för uppföljning och utvärdering, med hjälp av sammanhållna lärande- och kunskapsplattformar, säkerställa att resultat kommer nya användare tillhanda.
- Att cost-benefit analyser genomförs på integrationsinsatser.
- Att socioekonomiska bokslut genomförs på integrationsinsatser.

3.3. Prioritering 3

Prioritet 3: :Kapacitetsuppbyggnad, samordning och uppbyggnad av interkulturell kompetens i medlemsstaterna på alla nivåer inom offentlig förvaltning

Denna prioritering är inte aktuell i Sverige.

3.4 Prioritering 4

Prioritet 4: Utbyte av erfarenheter, god praxis och information om integration mellan medlemsstaterna

Särskilt prioriterade är projekt under prioritering 4 som innehåller:

- ***Särskild prioritet 1: Deltagande som ett sätt att främja integrationen av tredjelandsmedborgare i samhället. Åtgärder som innefattar deltagande av tredjelandsmedborgare i utformning och genomförande av integrationspolitik och integrationsåtgärder.***

A) Strategins mål och exempel på åtgärder

Sverige har hittills haft ett förhållandevis litet utbyte med andra medlemsstater. Den dynamiska utveckling och intensiva debatt som förs om integrationsfrågorna i andra medlemsstater och organisationer på EU-nivå, har endast i ringa utsträckning fått genklang i Sverige. Prioritering 4 har därför särskilt hög relevans för ett framtida utvecklingsarbete i Sverige.

Syftet är att involvera och engagera aktörer på lokal, regional och central nivå i ett erfarenhetsutbyte och ömsesidigt lärande med andra medlemsstater för att på en strategisk nivå få en ökad förståelse och mottaglighet för nya, alternativa idéer och koncept. Ett nära samverkan med den transnationella verksamheten inom Europeiska Socialfonden och dess projekt bör eftersträvas och kan ge ett ytterligare mervärde till respektive program.

Exempel på aktiviteter:

- Information och erfarenhetsutbyte.
- Gemensamma utbildningar, analyser och kartläggningar samt testning av metoder.
- Överföring (eller anpassning) av lyckade modeller mellan länder eller regioner.
- Projekt med gemensamma arbetsplaner och ett gemensamt genomförande på lika villkor.
- Fördjupade utbyten mellan projekt.

Möjliga aktörer på detta område kan vara: departement, länsstyrelser, kommuner och frivilligorganisationer.

Dessa åtgärder ska tillämpa den särskilda prioriteringen 1 genom att engagera tredjelandsmedborgare i utbyten, utbildningar och gemensamma projekt. Av särskild vikt är engagemang från transnationella och paneuropeiska invandrarorganisationer i medlemsstaterna. I många fall finns redan starka nätverk för invandrare i medlemsstaterna som kan medverka och stödja transnationellt samarbete.

B) Mål och indikatorer

Målet är att utveckla kvalitet och lärande i de svenska integrationsinsatserna genom att jämföra och lära av aktörer i andra medlemsstater. Ett sådant lärande kan ske i gemensamma projekt och genom personutbyte.

- Minst hälften av de projekt som Integrationsfonden stöder inom prioritering 1 och 2 ska ha ett transnationellt inslag för lärande mellan projekt och aktörer i olika medlemsstater.
- Alla projekt med transnationellt inslag ska presentera erfarenheter och resultat på svenska och engelska.

C) Horisontella prioriteringar

Följande horisontella prioritering är vald inom huvudprioritering 4:

Deltagande - Horisontell prioritering 1

Deltagande som ett sätt att främja integrationen av tredjelandsmedborgare i samhället. Åtgärder som innefattar deltagande av tredjelandsmedborgare i utformning och genomförande av integrationspolitik och integrationsåtgärder.

Sverige har som tidigare nämnts, en omfattande integrationspolitik och ett integrationssystem som är offentligt finansierat och inom vilket kommunala och statliga myndigheter i huvudsak svarar för genomförandet. Genom att i högre grad involvera målgruppen och målgruppsorganisationer stimuleras egenorganisering och egenkraft och den s.k. omhändertagandementalitet som delvis präglat svensk social- och integrationspolitik kan brytas. Inte minst är detta viktigt i transnationella projekt där lärande finns att hämta på en europeisk nivå.

Sveriges integrationspolitik har under det senaste decenniet haft en kunskapsbas och förklaringsmodell som i mindre omfattning tagit hänsyn till kulturella och religiösa faktorer som orsak till potentiella konflikter. Projekt inom Integrationsfonden ska därför understödja kunskapsuppbyggnad och verksamheter som tar fasta på att också i religiösa och kulturella termer analysera, bearbeta och motverka sådana konflikter såväl som minoritetsgruppers marginalisering och utanförskap. Detta är viktigt att beakta i de transnationella projekten då andra medlemsstaters historia och traditioner ge viktiga bidrag till en svensk dialog.

4. Samverkan med andra instrument

Projekt för att utveckla Integrationsarbetet i Sverige kan också stödas av Europeiska Flyktingfonden och i Europeiska Socialfonden. Projekt som stöds av Integrationsfonden kan samverka innehållsmässigt men inte ekonomiskt med dessa.

Erfarenhet och kunskap som utvecklas i Integrationsfonden ska sammanställas och valideras för gemensam kunskapsutveckling och för att möjliggöra bredare användning utöver projekten, s.k. ”mainstreaming”. Projekt med sådant syfte kan också förekomma med stöd av Europeiska Socialfonden och kallas då temagrupper och processtödande projekt. Projekt som stöds av Integrationsfonden kan samverka innehållsmässigt men inte ekonomiskt med dessa.

4.1 Prioritering 1

Att praktiskt tillämpa och få genomslag för de elva gemensamma grundprinciperna på nationell/regional/lokal nivå berör en rad program och åtgärder inom skilda politikområden. Sveriges politik för s.k. ”mainstreaming” av integrationspolitiken innebär att de olika fackdepartementen och statliga och kommunala myndigheter har ett ansvar för att åtgärder genomförs i respektive samhällssektor. På nationell nivå

säkerställs detta av Integrations- och jämställdhetsdepartementet i regeringskansliet.; liknande engagemang kan finnas på regional och lokal nivå (länsstyrelser, kommuner).

I förkommande fall kan projekt inom Integrationsfonden samverka med projekt med inriktning arbete och självförsörjning inom Europeiska Socialfonden. I ansökan ska framgå hur denna komplementaritet ska åstadkommas, både innehållsmässigt och i det praktiska samarbetet mellan projekten.

I många av insatserna/projekten inom Integrationsfonden finns ett gränssnitt till introduktions- och integrationsåtgärder inom Europeiska flyktingfonden. Detta bör särskilt beaktas vid ansökan och samverkan ska i förekommande fall etableras i projekten.

Utbildning och medborgarkunskap är frågor som när det gäller både ungdomsskola och vuxenutbildning också hanteras inom programmen Leonardo da Vinci, Socrates, Comenius och Grundtvig; vid ansökan ska i förekommande fall samarbete med dessa program framgå.

I syfte att säkerställa att programmet förankras på den politiska nivån (Regeringskansliet) skulle en referensgrupp med representanter från Integrations-, Utbildnings-, Arbetsmarknads-, Social-, Kultur- och Justitiedepartementet kunna inrättas.

Den nationella kontaktpunkten för integration och motsvarande funktion inom regeringskansliet kan på sikt också spela en viktigare roll för information och samordning med EU-nivån.

4.2 Prioritering 2

Genom att utveckla kompletterande metoder för uppföljning till redan befintliga indikatorer förstärks möjligheterna till en allsidig uppföljning och bedömning av integrationspolitiska insatser.

Detta gäller i synnerhet bedömningen av samhällsekonomiska kostnader och vinster med integrationsinsatser och program, samt att med okonventionella metoder levandegöra integrationsprocesser.

Inom Socialfonden kommer särskilda projektresurser för processtöd och spridning/påverkan avsättas vilka även kan utnyttjas även för Integrationsfonden. Härigenom säkerställs komplementaritet och optimala resultat i alla skeden av programmen och i projektförloppet. Detta är synnerligen angeläget även för prioritering 2, utvärdering och komparativt lärande.

4.3 Prioritering 3

Används inte i Sverige.

4.4 Prioritering 4

Insatser och projekt inom Integrationsfonden ska innefatta ett transnationellt samarbete med motsvarande projekt och verksamheter i andra medlemsstater.

5 Ramverk för genomförande av strategin/ programmet

5.1 Annonsering av programmet

Målet för annonseringen av programmet är att få bra ansökningar, som i hög grad kan bidra till måluppfyllelse av programmet. (art 33:1)

Målgrupper för annonseringen av programmet är:

- Allmänheten
- Beslutsfattare och opinionsbildare
- Presumptiva projektägare
- Jämlikar till presumtiva projektägare
- Projektdeltagare

Primära målgrupper för att uppnå målet bra ansökningar är potentiella stödmottagare, dvs. statliga organ, kommuner, företag, myndigheter, invandrar- och frivilligorganisationer.

Annonseringen av programmet kommer att ske i följande kanaler:

- Publicitet i media
- Informationsmöten
- Svenska ESF-rådets webbplats (www.esf.se)
- Skriftlig information till ca. 700 intressenter
- Ett årligt spridningsevenemang för att presentera flerårsprogrammet och resultat inom årsprogrammen (artikel 33:2a)
- Publicerande av en förteckning över stödmottagare, projektnamn och stödets storlek på Svenska ESF-rådets hemsida www.esf.se (art 33:2b)

Varje utlysning ges publicitet i regionala media tack vare regionkontorets aktiva arbete med journalistkontakter och pressmeddelanden. Ett nyhetsbrev med information om utlysningar och annan viktig information kommer att skickas ut till berörda intressenter.

Svenska ESF-rådet ska ordna eller delta i målgruppsanpassade informationsmöten för att nå grupper av myndigheter, kommuner och organisationer.

På Svenska ESF-rådets webbplats publiceras information och ansökningsmöjligheter för Integrationsfonden. Där ska finnas information om hur ansökan går till och en ansökningsblankett med stödinformation. Ansökan ska normalt skickas in av ansökaren som elektroniskt dokument.

All information och publicering kommer att genomföras i enlighet med kapitel 5, artikel 32-35 i Kommissionens beslut den 5 mars 2008 med genomförandebestämmelser till Rådets beslut 2007/435.

5.2 Partnerskap

Ett partnerskap har inrättats i syfte att berörda organisationer, målgrupper och myndigheter ska ges insyn i programarbetet. Partnerskapet består av representanter för myndigheter, frivilligorganisationer och forskningsinstitutioner och är gemensamt för Europeiska Integrationsfonden, Europeiska Flyktingfonden och Europeiska återvändarfonden i Sverige. Partnerskapet har två nivåer, en rådgivande kommitté och en expertgrupp, relevant för Europeiska Integrationsfonden.

Den rådgivande kommittén ska ge råd i övergripande frågor om genomförande av programmet. Expertgruppen ska tillförsäkra öppenhet i aktiviteter och projekturval.

Gruppen ska bestå av experter från organisationer som ingår i den rådgivande kommittén och från Migrationsverket och Svenska ESF-rådet. Också andra personer med sakkunskap på integrationsområdet kan ingå. Experterna ska medverka i urvalsarbetet, dvs. bedöma relevans i ansökningarna utifrån Integrationsfondens års- och flerårsprogram. Gruppen kan också ha som uppgift att verka för att resultaten kommer till användning genom att de medverkar i spridnings- och påverkansarbetet.

6. Indikativ finansieringsplan

Flerårigt program – Utkast till finansieringsplan								
Bidrag från gemenskapen								
Medlemsstat: Sverige								
Fond: Europeiska Integrationsfonden för tredjelandsmedborgar								
(i 000 EUR-gällande priser)	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	TOTALT
Prioritering 1	787	960	780	856	1077	1438	1594	7491
Prioritering 2	0	0	455	471	553	479	532	2490
Prioritering 3	0	0	0	0	0	0	0	0
Prioritering 4	263	320	260	270	360	479	532	2484
Tekniskt stöd	111	129	145	152	114	131	142	924
TOTAL	1161	1408	1640	1749	2104	2527	2800	13389
Flerårigt program – utkast till finansieringsplan								
Övergripande finansieringsplan								
Medlemsstat: Sverige								
Fond: Europeiska Integrationsfonden för tredjelandsmedborgare								
(i 000 EUR)	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	TOTALT
Bidrag från gemenskapen	1161	1408	1640	1749	2104	2527	2800	13389
Offentlig medfinansiering	351	429	804	873	1030	1120	1197	5804
TOTALT	1512	1837	2444	2622	3134	3647	3997	19193
% Tekniskt stöd,(*)	76,79%	76,65%	67,10%	66,70	67,13%	69,29%	70,05%	69,84%

(*) inkluderat tekniskt stöd

Stockholm den 13 oktober, 2008

Åsa Lindh
Generaldirektör